

CAPITOLUL I

„E o mare greșeală să crezi că primul venit te poate iubi. Ca să săvârșești această mare nebunie, trebuie să ai mult suflet și să afli tot atâtea și la cel pe care-l iubești... Mahomed a spus că femeile n-ar avea suflet...”

ANONIM

SĂ NE ÎNCHIPUIM O FAȚADĂ magnifică: arhitectul și-a desfășurat aici toate posibilitățile sale, iar omul, toată măreția fanteziei lui. Pe o temelie de treizeci de picioare înălțime, ale cărei pietre se îmbină perfect una cu alta și sunt lustruite într-un mod desăvârșit, se înalță douăzeci și patru de coloane canelate, pe care e așezată o friză de o admirabilă simplitate. Frumusețea, albeața ei nu se pot compara decât cu ale unei frunți virginale de față tânără... În adâncul acestei galerii aeriene se află niște coloane plate și spațiul este aici atât de bine amenajat, încât lumina, aerul și privirea trec printre ele fără dificultate. Arhitravele, capitelurile și basoreliefurile sunt de un gust fără cusur. Geniul care a prezidat amenajarea Parthenonului a așezat cu propriile sale mâini pietrele acestui lăcaș. În dreapta și în stânga se ridică două pavilioane pătrate, încadrate perfect în ansamblul central; în mijloc, un minunat portal, deasupra căruia e sculptat un Apollo conducându-și cvadriga cerească: prezența acelu zeu în acel loc pare să anunțe că palatul, prea mare pentru micimea omului, este lăcașul nemuritorilor. Totul întărește această credință: puritatea aerului, strălucirea unui cer de azur și maiestuoasa repeziciune

a fluviului care, după ce a străbătut imperiul, se grăbește să-și aducă omagiul stăpânului acestui nou Olimp... Cât privește interiorul, noi, subsemnații, scriitori modești, nu vom vorbi despre el, având în vedere că n-am avut niciodată cinstea de a fi poftiți înăuntru. Asta nu înseamnă că am admirat mai puțin imensa trudă pe care acest edificiu a impus-o celor zece generații de oameni și de animale. Într-adevăr, zânele și geniile, mai pe limba noastră, supraindendenții și miniștrii (presupunând că le-am putea da aceste nume și mai ales ultimul), care au construit acel vast monument, au stors pentru el mai bine de trei sute de ani de cazne și de sudoare (ale oamenilor lor, se înțelege): lucrătorii folosiți au fost în număr de 91.912.500.095.258.912.349.781.239; aceștia au mâncat: 258.954.988.578.959.000, 956.667.778.889.111.112 de oboroace de grâu pe jumătate stricat; mai bine de 359.105.905.920.597.810.009 de pungi cu morcovi, 32 de miliarde de livre de carne de vacă; în ceea ce privește vinul... fluviul curgea doar la o sută de pași de ei. Zidarii au stricat neintenționat diverse mașinării, în valoare de treizeci de milioane, aparținând statului; în ceea ce privește sculele lor, stricăciunile au fost în valoare doar de douăzeci și șapte de livre și zece bănuți... În concluzie, această clădire importantă nu este, la urma urmelor, decât un monument funerar, căci a murit acolo o mulțime de lume, fie la săpatul fundațiilor, fie la ridicatul schelelor, fie sub bățele șefilor, fie de foame, de sete, de frig, de căldură, de apoplexie, de epilepsie, de țâfnă sau de răpciugă.

Ceea ce posterității îi va fi greu să creadă e faptul că acel carbet¹ regal n-a costat decât vreo șaizeci de miliarde, care șaizeci de miliarde au fost achitate în mod scrupulos și fără nicio revoltă de cel mai spiritual dintre popoarele lumii. În concluzie, acea grămadă de pietre a văzut multe lucruri, dintre care despre unele e bine să vorbești, dar pe cele mai multe e bine să le treci sub tăcere. Construcția a fost întinată de vizitele a douăzeci de milioane de mincinoși și de lingușitori, adică vrem să spunem,

¹ Colibă uriașă, în Antile și Guyana franceză, construită din trunchiuri și frunze, care adăpostește mai multe familii.

de curteni; numărul înșelaților care s-au înghesuit în incinta sa se ridică la cincizeci de milioane, cel al pungașilor la patruzeci și nouă de milioane și... n-au pășit în ea decât treizeci și doi de oameni cinstiți, și încă și dintre aceștia, douăzeci și cinci, victime ale virtuților lor, au fost alungați în mod rușinos.

Această capodoperă a geniului oamenilor, această somptuoasă dovadă a tuturor necazurilor lor va dăinui oare? Nu știm... Important pentru noi e doar faptul că în 1788 ea exista și că eroina noastră locuia atunci în acel palat nemaipomenit, dar când spunem în înseamnă de fapt invers!

Dragă cititorule! Noi îi iubim mult pe cititori, dar mai ales pe cei care, în loc să ne laude (locare), ne cumpără. Nu-ți vom aduce ocară de a crede că, după descrierea noastră amănunțită, te vei strădui să afli numele aceluia palat... Totuși, în cazul în care noi vom fi fost neclari, căci suntem mult prea politicoși pentru a da vina pe perspicacitatea dumitale, te invităm – după ce menajera dumitale, urâtă sau frumoasă, îți va aduce cafeaua sau orice altceva, deci după ce vei fi cu stomacul plin, cu burta pusă la cale, cu picioarele calde și cu ideile limpezi – să ieși, pe orice drum vei vrea, în Piața Saint-Germain-l’Auxerrois, având toată precauția de a-ți înălța cu mândrie capul și de a deschide ochii. După ce vei fi văzut și recunoscut Luvrul, coboară un pic acel cap mândru și vei zări, lipit de poarta mare din stânga, un mic butoi... care e locuința Fanchettei.

Această locuință nu l-a costat decât o zi de muncă pe Jean Matigot, din strada Verrerie 64. L-a meșterit între gustarea de dimineață și masa de seară. Fata i-a plătit pe loc șase franci și n-a profitat de sudoarea nimănui pentru a-și plăti datoria. Nu s-a stricat nimic util. N-a pierit nicio ființă, ci doar un biet vierme pe care l-a zdrobit rindeaua. Orice s-ar spune, acel butoi diogenic era și el locuit de un om, ca și Luvrul, căci avea șase picioare în înălțime și nouă în circumferință.

În plus, conținea chiar și un fotoliu mâncat de carii, căci fusese scos la licitație de către primul consilier cleric ce făcea parte din Parlamentul Parisului; se mai găseau de asemenea,

în butoi, buzunare unde se aflau ciorapi rupți, lână, andrele de tricostat; butoiul era acoperit cu o bucată de tafta înnegrită, care fusese odată de un alb moarat, rămasă din rochia pe care o avusese domnișoara de la Vallière în ziua... sau în noaptea în care Ludovic al XIV-lea... dar șșșt! să păstrăm secretele de stat! Puterea are mare trecere la răposata Bastilie!

Această casă modestă se afla acolo întocmai ca o violetă alături de un stejar. Niciodată vreunul dintre cei care au locuit la Luvru n-au avut sufletul atât de liniștit ca Fanchette, deși nu avea pe acest pământ nici tată, nici mamă, nici pergamente, avere sau alte dovezi ale vieții sociale. Era veselă, prin urmare săracă. Săracă? Nu, fiindcă plătea câte un franc capitație¹ pentru niște obiecte ce valorau mai mult de o sută de mii, și anume: o talie frumoasă, brațe rotunde și durdulii, două mâini ale căror degete prelungi și subțiri se sfârșeau cu niște unghii de culoarea petalelor detrandafir, picioare mici, doar de două degete – încântător indiciu!..., *item* doi sâni mici, rotunjori, tari și bine despărțiți, ce începeau a se împlini, a deveni frumoși și a fremăta; în sfârșit, gura îi era ca o rodie, ochii ca stelele, dinții ca perlele, obrazul ca o piersică, fiecare gest, plin de grație, iar ea întru totul o încântare.

Nu vă înflăcărați și să nu credeți că era totuși desăvârșită; năsucul ei frumos nu era acvilin, sprâncenele, perfect arcuite, din păcate puțin cam prea stufoase, dădeau fizionomiei sale o expresie de mândrie, care s-ar fi potrivit oricărei alteia, dar nu unui sărman copil găsit; ochii ei negri erau prea mari, iar genele, prea lungi, le diminuau strălucirea aproape umedă. Dar aceste cusururi nu însemnau nimic în comparație cu acela pe care-l vom semnala acum: frumoasa Fanchette, da, trebuie s-o spunem, fiică a sărăciei și a virtuții, nu avea acel ten palid, apanajul fetelor din aristocrație, descris de adoratorii lor prin interesantul cuvânt „paloare“, rezultatul inevitabil al nopților pierdute pe la baluri, la recepții, la concerte și la alte o mie de distracții pe care nu le cunoașteți.

¹ Impozit pe cap de om

Sigur că e vina dumitale, amabile cititor, dacă n-ai văzut-o pe Fanchette trudind în butoiul ei, cu privirea coborâtă pudic, dar ridicând-o cu grație pentru a trage cu ochiul, desigur, în mod involuntar, la fiecare cavalier frumos care trecea pe sub acea poartă a Luvrului. Era în iunie și toți negustorii își datară, în acea zi, toate scrisorile cu cifra 27. La Saint-Germain-l'Auxerrois ceasurile bătuseră ora trei, anunțând vecernia. Foarte puțină lume se dusesse la slujbă, având în vedere că plouase toată ziua și știți și dumneavoastră cam ce urmează după o ploaie la Paris.

De două minute, Fanchette – cu privirea fixată asupra străzii Prêtres – urmărea, plină de curiozitate, mișcările unui tânăr destul de arătos, îmbrăcat în negru din cap până în picioare și care părea să se îndrepte spre dugheana ei. Văzând grija cu care-și pune pe fiecare piatră ieșită în afară picioarele cu încălțări foarte curate, ai fi spus că mergea pe cărbuni aprinși, după exemplul nu știu cărui sfânt. Datorită manevrelor savante, tânărul izbuti să străbată oceanul de noroi ce acoperea piața și, cu ingeniozitatea sa, se străduia să treacă peste pârâu când, cu o voce ascuțită îl făcu să se oprească exact în timpul saltului grațios pe care voia să-l facă. Strigătul ieșise din gâtlejul unei ființe înaltă de patru picioare și nouă degete, cu o mutră de dihor, cu picioare sprintene și cu spinarea murdară de noroi, oh, dar ce murdară! Purta o tașcă plină cu acte care-l acoperea aproape. Acea ființă se numea Courottin și era un mic slujbaş al unui procuror.

– Domnule Vaillant! Domnule Vaillant! Sunteți așteptat la Palat...¹ E vorba de afacerea Monseniorului duce de Parthenay... Iată dosarul!

Rostind cuvintele cu un glas de trâmbiță, Courottin agită dosarul pe care-l scosese din tașca lui enormă; mișcarea fu executată cu întreg orgoliul unui tânăr recrut purtând un vechi drapel.

La strigătele ascuțite, notarul, căci asta era, se întoarse, făcu un gest poruncitor și sări ușor peste pârâu pentru a înainta spre butoiul pe care-l asedia cu privirea. Pe măsură ce se apropia, chipul Fanchettei se însuflețea, răsuflarea îi devenea sacadată,

¹ E vorba de Palatul de Justiție.

șalul nu-și mai găsea locul și totuși nu-l iubea pe tânăr. Vedeți deci că păcătuia prin cochetărie, ușurință, vanitate, imprudență și slăbiciune, toate cusururi înrudite.

– Bună ziua, domnișoară Fanchette, zise notarul cu o voce dulceagă și aproape tremurândă.

– Bună ziua, domnule Vaillant, răspuse fata, stânjenită de privirile lacome ale tânărului.

– Ți-am adus de lucru.

– Iar?

– Fiindcă ești foarte pricepută. Iată ciorapii.

– Dar sunt aproape noi! Ar fi păcat.

– Ah, Fanchette, zise notarul încercând s-o apuce de mână, niciodată un ciorap nou nu mi s-a părut atât de moale ca acela dres de tine.

– Cum așa? se miră Fanchette râzând.

– Nu știi; ceea ce știi însă e că mâinile tale dau o anumită suavitate tuturor lucrurilor pe care le ating.

– Ah, domnule, mâinile mele!

Și roșie ca o cireasă, fata își ascunse sub șorț degetele mici și frumoase, înnegrite de lâna pe care o folosea.

Notarul, văzând mișcarea pudică declanșată de vanitate, se crezu pe drumul cel bun. Și tocmai când se pregătea să facă un gest de o familiaritate excelentă, auzi un „Bună ziua, Fanchette!“ ieșit din adâncurile unui piept voinic, care-l făcu să rămână *in statu-quo*, adică cu cele zece degete ale sale doar la o jumătate de picior distanță de caraco¹-ul Fanchettei. Notarul, dezumflat, se întoarse spre vocea de bas și zări un băiat înalt de cinci picioare și zece degete (vechea măsură), voinic, brunet, proaspăt, bine dispus, sigur pe sine. Și neîndoielnic că avea motive temeinice, căci formele sale atletice dădeau în vileag puterea de a reinnoi chiar și cea mai dificilă dintre cele douăsprezece munci ale lui Hercule. Oh, dacă vă întoarceți cu gândul la 1778, timp în care femeile par să fi însemnat mult în statul nostru, veți fi de acord că Jean-Louis putea merge încrezător și țațoș.

¹ Bluză țărănească, lungă și largă, încheiată în față cu nasturi și purtată în Franța

Forța fiului Alcmenei n-a fost singurul dar pe care natura generoasă l-a revărsat asupra acestei ființe privilegiate. Jean-Louis se bucura, de asemenea, de o rară perspicacitate; așa că ghici îndată dorințele ascunse în sufletul clerical al lui Vaillant. Un cărbunar îngHITE tot atât de puțin ca și un duce pe cel care vrea să-i sufle iubita și se răzbună când și cum poate; iată de ce Jean-Louis, izbind cu talpa solidă în noroiul ce se afla lângă Fanchette, îl împrășcă din cap până în tălpi pe frumosul notar. Dar, dezarmat de aerul lui jalnic, puse capăt răzbunării, așezându-și pe creștet sacul de cărbuni pe care tocmai îl golise acasă la șeful rivalului său și, zâmbindu-i plin de înțeles frumoasei sale, strigă râzând cu glas tare:

– Pe diseară, Fanchette!

După care dispăru, dar bolțile Luvrului mai păstrară încă multă vreme ecoul râsului său.

Notarul, năucit, nu cuteza s-o privească pe frumoasa care-i cârpea ciorapii; își închipuia că noroiul care-i stropise superba haină îi răpise orice merit, făcându-l să pară ridicol. Vru să bată în retragere, simțind că în situația lui era singurul lucru pe care l-ar mai fi putut face. Tocmai se pregătea să execute această manevră, când Fanchette, scoțându-și șorțul, i-l întinse cu un aer pe jumătate compătimitor, pe jumătate ironic.

– Ia-l, sărmane domn Vaillant, și șterge-te. Sunt foarte supărată de stângăcia lui Jean-Louis.

– Deci necioplitul ăla se numește Jean-Louis? Cum se face, adăugă notarul, că o fată atât de plăcută ca dumneata e în relații cu un asemenea specimen?

– E logodnicul meu. Fiul domnului Granivel, cărbunarul cel bogat...

– Granivel... un cărbunar... Ah, domnișoară Fanchette!

Aerul de dispreț al notarului îl nedreptăți cumplit pe Jean-Louis în inima tinerei, care avu josnica vanitate de a roși pentru iubitul ei și singura apărare pe care i-o luă fu să-i replice notarului, cu un aer încurcat:

– E totuși foarte cunoscut în port...

– Cunoscute? reluă notarul.

– Cunoscute? repetă și Courottin, care-și potrivi mutra după cea a șefului său, prezentându-i inevitabilul dosar. Eu nu-l cunosc, eu, care cunosc întreg cartierul, adică lumea, bine. De pildă, pe bogata negustoreasă de fructe, care furnizează desertul doamnei, pe bătrâna negustoreasă de hârtie timbrată, pe aprod, pe ajutoarele de portărei și pe grefierul comisarului... ba puțin chiar și pe comisar.

– Așa că, vezi, îi zise Vaillant Fanchettei, în mod triumfător, vezi...

Aici notarul luă un aer plin de demnitate, adăugând:

– Domnișoară, vreau ciorapii gata la ora șapte!

Apoi, smulgând dosarul din mâinile respectuosului Courottin, alergă spre Palat.

– La ora șapte! repetă Fanchette.

– Trebuie neapărat, adăugă atunci Courottin, devenit mult mai expansiv după dispariția șefului său; îi trebuie neapărat, că doar n-o să meargă la serată cu picioarele goale precum canibalii, fiindcă n-are decât trei perechi de ciorapi de mătase: una murdară, una în picioarele lui și una în frumoasele dumitale mânușite.

– Și la ce serată e poftit? întrebă curioasă Fanchette.

– Cum, nu știi? strigă micul slujbaș răutăcios, când de o lună de zile tot cartierul a fost întors pe dos pentru a-i face rost maestrului Plaidanon de cincizeci de cutii cu biscuiți, de douăzeci și cinci de înghețate, de ceai de China pe care l-am văzut fabricat azi-dimineață din frunze de vătămătoare elvețiană, de către cofetarul din colț...

– Ah, ce n-aș da să văd și eu serbarea și dumneata la fel, nu?

– În ce mă privește, eu sunt invitat. Pot să intru oriunde. Chiar și în salon. E adevărat că trebuie să fiu chemat ca să intru acolo. Dar mi-am ales domiciliul în bucătărie.

– Desigur că ești foarte fericit că poți vedea toată lumea aceea.

– Păi nu țin decât de dumneata să împărtășești din această fericire. Îți ofer protecția mea... N-am decât să-i spun un cuvânt Justinei, și poți intra.

– Ce să zic, mare bucurie mi-ai mai face! N-ai spus dumneata că viitorul meu socru nu e cunoscut în cartier? Ei drăcie! E urât să renegi un om căruia îi suntem obligați. Ți-ar plăcea s-o vezi pe bătrâna dumitale mamă săcâită pentru cărbunii pe care i-i datorează?

– Cum se face, domnișoară Fanchette, că tocmai dumneata, care ai atâta spirit, nu înțelege că sunt obligat, din pricina slujbei și din prudență, să devin ecoul șefului meu? Dacă de o sută de ori n-are dreptate eu trebuie să-i dau dreptate. Asta nu mă împiedică să-l respect în mod deosebit pe domnul Granivel, ale cărui vapoare și probitate sunt cunoscute pe cele două maluri ale Senei.

– Deci ești, cum s-ar spune, cu fundul în două luntrii...

– Ascultă-mă, domnișoară Fanchette, peștele nu poate trăi pe uscat... În plus, e vorba de domnul Vaillant... Nu mai pierde timpul. L-ai auzit, îi trebuie ciorapii la ora șapte. Te rog să nu uiți să-i aduci dacă ți-e milă de picioarele mele. Au alergat prin întreg Parisul. Cu bine, domnișoară.

– Și serata pe care mi-ai făgăduit-o să mi-o arăți?

– Un Courottin n-are decât o vorbă, zise cu noblețe micul slujbaş. Du-te la Justine și o să te lase să intri... Mă duc să-i strecor două vorbe... Cu bine, micuțo!

Cu asta, cotoiul judecătoresc își relua drumul fără să-i pese de băltoace și în trei minute ajunse la maestrul Plaidanon.

Fanchette se apucă de treabă și cum domnul Vaillant nu-i dăduse cine știe ce de lucru, isprăvi repede; după care se îndreptă spre locuința maestrului Plaidanon. În timp ce urca scara, un dihor căruia naturalistii i-au uitat numele în nomenclatorul lor, într-un cuvânt Courottin, o pândea. Îi surâse, îi făcu semn cu ochiul, o conduse, i-o prezentă Justinei și i-o recomandă pe un ton și cu niște gesturi care dovedeau că Justine, camerista, nu mai avea nimic ce-i refuza. O, preafericitul Courottin! Căci Justine era perla subretelor; avea ochi de pungășoaică (dar să nu te lași înșelat, cititorule: pungășoaică are aici înțeles de femeie cinstită), îndărătnicia zugrăvită pe chip, auzul fin, piciorul sprinten, inima

la fel, încolo, fată bună! Totuși trebuie să spunem că de cincisprezece zile, de când îl alesese pe Courottin, îi era credincioasă; această fidelitate data din momentul în care dibuise în persoana acestuia din urmă o mare doză de filozofie, multă dibăcie, ordine și ambiție; de asemenea, Justine se gândi și la jurământul de atâtea ori uitat...

Pentru toate aceste motive pe care vi le-am expus în amănunt, la recomandarea micului slujbaş, Fanchette a căpătat, fără nicio greutate, permisiunea de a vedea lumea bună ce avea să se strângă în acea seară la procuror acasă. Prudenta Justine avea în plus și un interes personal care o determinase să-i îndeplinească dorința curioasei Fanchette. Având de rezolvat o mulțime de treburi, se gândise că aceasta îi va da o mână de ajutor. În timp ce Fanchette discuta și făgăduia ce-i cerea Justine, timpul trecea și solidul Jean-Louis ajunsese la poarta Luvrului pentru a lua, ca de obicei, casa portativă a iubitei sale. Dar în zadar o căută pe Fanchette: locul era pustiu și butoiul gol. Departe de a o acuza pe Fanchette, bravul tânăr își făcu sieși reproșuri că ajunsese prea târziu. E drept că nu și le-a făcut cu glas tare. Doi sau trei de: „Ei, drăcie!“ au fost principalele vorbe ale discursului său.

Acestea odată spuse, Jean-Louis a înșfăcat casa Fanchettei și s-a îndreptat spre locuința tatălui său.

Cititorilor, dacă ne îngăduiți, vom alergeră și noi odată cu el.